

Розділ 11. РЕЦЕНЗІЇ

С. М. НАУМКІНА. НОВИЙ ПОГЛЯД НА СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ВИМІРИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ*

Глобалізація – складний феномен перетворень сучасного світу, з яким науковці і політики пов'язують суттєві трансформаційні зміни в економічній, політичній, культурній сферах суспільного життя. Дослідження цих змін та перетворень гостро актуалізуються у зв'язку зі становленням демократичних інститутів та формуванням громадянського суспільства в Україні, забезпеченням збалансованості розвитку, національної злагоди й економічного зростання. Тож монографія В. М. Співака, в якій розглядаються політико-правові та соціокультурні питання процесу глобальних перетворень, присвячена актуальним проблемам сьогодення та є своєчасним внеском у їх вирішення.

Варто погодитися з автором у тому, що ХХ ст., яке дослідники досить часто характеризують як століття глобалізації, внесло значні зміни до сфери соціально-політичного, економічного, культурного життя. Свідченням тому є формування інформаційного суспільства, зародження і розвиток економіки знань, поширення масової культури та ін. Водночас несинхронність процесу глобальних змін, їх нестійкий і суперечливий характер, загострення глобальних проблем зумовлюють необхідність переосмислення суспільно-політичних концепцій і понять. Автором здійснена спроба комплексного осмислення сучасних глобальних суспільних змін у динаміці перехідного періоду, який нині переживає людство, на основі системно-синергетичного дослідницького інструментарію.

Новаторський підхід автора виявляється, по-перше, у дослідженні глобалізації як комплексного явища, яке, крім економічного, має політичні, правові, соціальні, екологічні, духовні та культурні виміри. Всі вони взаємопов'язані й зумовлені трансформаційними змінами. Саме в дотриманні комплексного підходу і полягає критерій розуміння генези, об'єктивної необхідності, причин, характеру, сутності та недоліків цього процесу. По-друге, в обґрунтуванні ролі та значення політико-правового та соціокультурного вимірів глобалізації на сучасному етапі розвитку. Політико-правовий вимір розглядається як ціннісний механізм здійснення перетворень на шляху до глобалізації з «людським обличчям», а соціокультурний – основа і найважливіша цінність соціуму. Недооцінка чи ігнорування зазначених вимірів глобалізації, вважає автор, призводить до негативних суспільно-політичних наслідків.

Праця має науковий характер. Вона є результатом комплексного дослідження глибинних змін, що мають місце нині в суспільстві. Особливу увагу приділено взаємопов'язаним і взаємообумовленим тенденціям глобалізації та регіоналізації, що здійснюються переважно на цивілізаційному ґрунті, проблемам трансформації держави, права, демократичних цінностей, ментально-ціннісних основ тощо.

© НАУМКІНА Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук Південноукраїнського національного університету імені К.Д. Ушинського

* Співак В. М. Політико-правовий та соціокультурний виміри глобалізації: Монографія. – К.: Логос, 2011. – 416 с.

Наукове дослідження є прикладом вдалого поєднання ідеології, методології політичної науки і суміжних галузей гуманітарних знань. Міждисциплінарний зв'язок як характерна риса методології рецензованого дослідження, простежується в усіх розділах монографії. Масштабний підхід до дослідження обраної теми є свідченням фундаментальності, повноти і завершеності змісту праці.

Загалом монографія побудована як цілісне та логічно послідовне дослідження. Загальний порядок викладу матеріалу розкривається як послідовність вирішення конкретних завдань, серед яких особливо наголошується на: а) проблемах формування глобального громадянського суспільства; б) забезпеченні глобального управління; в) захисті прав людини в умовах глобалізації; г) забезпеченні сталого розвитку країн; ґ) розвитку освіти та науки; д) дотриманні міждержавних угод у сфері боротьби зі злочинністю та ін.

Структурно монографія складається з п'яти розділів, в яких послідовно: а) розглядаються теоретико-методологічні засади політологічного аналізу глобалізаційного розвитку. Автором суттєво опрацьовані методологічні позиції вітчизняних учених у дослідженні глобалізаційних процесів; б) досліджується глобалізація як об'єктивний, багатомірний процес розвитку людства. Держава, право, культура розглядаються як головні об'єкти впливу глобалізації; в) аналізуються політико-правові процеси глобальної трансформації. Окремий аспект проблеми становить глобалізація постсоціалістичних країн; г) дається характеристика соціальним інститутам в контексті глобалізаційного розвитку, серед яких визначальними, на думку автора, є громадянське суспільство, сім'я; д) досліджуються проблеми політико-правової ідентифікації України в сучасному глобалізаційному просторі.

Ретельне вивчення автором монографії досягнень вітчизняної та зарубіжної теорії і практики з окресленої проблематики дало йому змогу критично поставитися до спроб механічного перенесення зарубіжного досвіду на специфічний ґрунт політичної системи України. Культура, традиції, менталітет народу є визначальними її сегментами. Незважаючи на формальне сприйняття Концепції сталого розвитку на рівні світової спільноти, напрацювання певних нормативно-правових актів на національному рівні, ідея сталого розвитку, на думку автора, не набула ціннісних характеристик у суспільній свідомості, не стала домінантною складовою соціальної культури громадян. Тож успіх переходу України до сталого розвитку значною мірою залежатиме від вирішення проблем локального характеру, серед яких чи не найважливішою є формування парадигми сталого розвитку крізь призму ціннісних характеристик. Цей висновок автора, серед інших, заслуговує на увагу.

Логіка викладеного матеріалу, застосування історичного, порівняльно-правового та системного методів дослідження, оцінка політичних процесів дали можливість автору комплексно підійти до висвітлення обраної теми та запропонувати шляхи вирішення проблеми. Додає цінності роботі те, що у ній аналізуються результати власних авторських досліджень, зокрема щодо формування громадянського суспільства в Україні. Присутність полемічного аспекта посилює переконливість теоретичних конструкцій і висновків, які викладені у монографії.

На особливу увагу заслуговують авторські положення щодо дослідження проблем політичної ідентичності українського суспільства в умовах глобалізації. При цьому найважливішим її питанням залишається вирішення ідентичності самої глобалізації, тобто сприйняття її в існуючому проєкті «вестернізації», «амери-

канізації», чи в альтернативному, який пропонують і відстоюють альтерглобалісти. Автор не лише відзначає складність і суперечливість процесу політичної ідентифікації українського соціуму в умовах його трансформації, а й обґрунтовано доводить, що більш вагомою і відповідальною при цьому мала би бути роль політичних партій, громадських організацій, владних структур. Об'єднавчий ідентифікаційний фактор є важливим чинником розбудови держави у постмодерному часі.

Автором чітко окреслені джерельна база та понятійна основа, що сприяло всебічному розкриттю теми. Список використаної літератури засвідчує, що ним здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел, які дають уяву щодо основних напрямів політологічного аналізу проблеми глобалізації.

Попри те, що автор здебільшого звертається до досвіду України, можна стверджувати, що монографія має серйозне загальнотеоретичне значення, оскільки питання, які досліджуються В. М Співаком, виходять за межі окремої національної держави.

Праця є логічно завершеною, науково обґрунтованою, доступно викладеною. Її результати є вагомим внеском у політико-правову думку і послужать добрим джерелом для наступних досліджень проблем глобалізації. Сподіваємося, що вона зацікавить наукову спільноту, практиків і громадськість України.